

Danas

mic
ic

●● PONEDELJAK, 8. novembar 2010, broj 4788, godina XIII, cena 30 din, 20 den, 1 KM, 0.5 EUR (CG), 5 kuna www.danas.rs

15. JUGOSLOVENSKI POZORIŠNI FESTIVAL „BEZ PREVODA“

Ceo svet je pozornica - ostalo je ćutanje (Šekspir)

Od večeras do 15. novembra u Užicu bez prevoda

Predstave počinju u 19.30 sati

FALSIFIKATOR Gorana Markovića

Beogradsko dramsko pozorište u saradnji sa Gete institutom

REŽIJA Goran Marković, ASISTENT REDITELJA Marko Misirača, SCENOGRAF Miodrag Tabacki, KOSTIMOGRAF Ljiljana Petrović, ASISTENT KOSTIMOGRFA Tina Bukumirović, KOMPOZITOR Zoran Simjanović, PODELA Tihomir Stanić, Danica Ristovski, Miodrag Krivokapić, Daniel Sić, Ljubomir Bandović, Slobodan Čustić, Milan Čučilović, Ivan Tomić, Savo Radović, Dejan Matić Mata, Zoran Đorđević, Miloš Lazić, Nikola Jovanović/Stojan Đorđević, Nataša Marković, Olivera Milosavljević i Dragana Anđelković
→ Ponedjeljak 8. novembar

MAJSTOR I MARGARITA Mihaila Bulgakova

Narodno pozorište Užice

ADAPTACIJA I REŽIJA Aleksandar Saša Lukač, ASISTENT REDITELJA Slobodan Ljubičić, SCENOGRAF Igor Vasiljev, KOSTIMOGRAF Snežana Kovačević, KOMPOZITOR Miroslav Arandelović Rasinski, SCENSKI POKRET Ivica Klemenc, PODELA Vahidin Prelić, Ana Bretšnajder, Slobodan Ljubičić, Vladimir Kurčubić, Bojana Zečević, Ivana Pavićević Lazić, Biljana Zdravković, Svetislav Jelisavčić, Momčilo Murić, Nemanja Jovanović, Slobodan Filipović, Divna Marić, Tijana Karaičić, Milena Radomirović i Mileta Petrović
→ Utorak 9. novembar

Doba tužno smiješnih događaja

OBRAZLOŽENJE

Kao i prije dvije hiljade godina, i danas kazalište dijeli sudbinu svoga vremena. Sada živimo u neko „doba tužno smiješnih događaja“, u kojem smo, nakon mnogih nedaća, dovoljno iskusni da bismo bili iznenađeni i dovoljno oprezni da bismo se nadali.

Nakon prevrata, ratova i tranzicije, nismo dosegli društvo blagostanja, a već smo pomalo umorni za nove ideale.

Nismo izgubili strast za životom, ali danas, kada ožiljaka ima mnogo, teže nas je nagovoriti na još jednu avanturu. Tako i teatar, u vremena ova, nije izgubio eros za kreacijom i istraživanjem ali je, nakon mnogih svojih poruka ljudima i neravnopravnih borbi, zadobio mudrost promatranja. Zato se ovogodišnji užički festival, izborom predstava, opredijelio da promatra ovo „doba tužno smiješnih događaja“, zadržavajući jedino oružje koje ima: lucidnost, kritičko promišljanje i humor.

Predstave kao što su *Čekaonica i Falsifikator*, uz odličnu glumačku igru, na crnohumoran i ironičan način komentiraju vrijeme današnje, nakon propasti snova o dobrom društvu i boljem životu. Predstava *Sarajevska pozorišna tragedija*, preko priče o ratu, podsjeća nas na neka bolja vremena, koja smo tako neslavno proćerdali, a zagrebačko *Budjenje proljeća*, jasno nam govori da, po pitanju autoriteta institucija, ne

Nakon prevrata, ratova i tranzicije, nismo dosegli društvo blagostanja, a već smo pomalo umorni za nove ideale. Nismo izgubili strast za životom, ali danas, kada ožiljaka ima mnogo, teže nas je nagovoriti na još jednu avanturu. Tako i teatar, u vremena ova, nije izgubio eros za kreacijom i istraživanjem ali je, nakon mnogih svojih poruka ljudima i neravnopravnih borbi, zadobio mudrost promatranja

gajimo nikakve iluzije. Ista stvar je kada se radi i o takozvanim međuljudskim odnosima, pa crnogorski *Don Žuan* jedino što želi jest da demistificira sentimentalnost, danas već toliko banalizirane intimne sfere naših života. Krupne teme, kao što su *Majstor i Margarita* žele pokazati da su opće ljudske vrijednosti danas nagrizene više nego ikad. Konačno, Ovidijeve *Metamorfoze* nas opominju da po pitanju sreće, onoga za čim najviše tragamo, potrebno je puno više napora od onoga koji za tu sreću danas ulažemo.

Kazališno, vjerujemo da ove izabrane predstave, među mnogim i također vrijednim ostvarenjima koja smo pogledali, dobro oslikavaju vrijeme i prostor u kojem su nastale. Ono što je najvažnije, s dobrim argumentima se nadamo da smo užičkoj publici ponudili predstave dobrog pozorišta o kojem će razmišljati i u kojem će uživati.

Bojan Munjin, selektor 15. jugoslovenskog pozorišnog festivala u Užicu

KO JE KO

POKROVITELJI Ministarstvo kulture Republike Srbije i grad Užice
SAVET FESTIVALA Jovan Marković - gradonačelnik Užice (predsjednik), Ljubomir Simović - književnik, akademik SANU (potpredsjednik), dr Milenko Misailović - teatrolog, Vida Ognjenović - rediteljka, Zoran Stamatović - menadžer u kulturi, Ljiljana Đurić - glumica, predsjednica SDUS, Branislava Liješević - menadžerka u kulturi, mr Branko Popović - reditelj, mr Nemanja Ranković - glumac i reditelj, Slobodan Šuljagić - reditelj, mr Ksenija Radulović - dramaturškinja, direktorka Muzeja pozorišne umetnosti Srbije, dr Radivoje Dinulović - arhitekta i scenograf i Miloško Knežević - prevodilac
DIREKTOR FESTIVALA Zoran Stamatović

SELEKTORI Bojan Munjin - novinar i pozorišni kritičar, Zoran Stamatović - direktor Narodnog pozorišta Užice
STRUČNI ŽIRI reditelj Dejan Mijač (Srbija, predsjednik), glumac i reditelj Robert Valtl (Slovenija), arhitekta i scenograf Radivoje Dinulović (Srbija), reditelj Martin Kočovski (Makedonija) i dramaturškinja Tajana Gašparović (Hrvatska)

OLIVER FRLJIĆ: Ne tražim istomišljenike u kazalištu

RAZBITI OGLEDALO

Jako samo reagiram na društvenu stvarnost. Kada sam počinjao, u drugoj polovici devedesetih, kazalište je bilo najpristupačniji medij za moj način rada. Pisati knjigu i čekati da se ona izda i distribuirala da bi se govorilo o društvenim problemima, za mene je dug proces. Snimati film je, zbog tehničkih razloga i činjenice da su se tada mogli snimati filmovi koji su bili državotvorni i koje je mogla snimati samo jedna grupa ljudi, takođe nije bilo moguće, a kazalište je bilo nešto što je najlakše bilo osvojivo - kaže za Danas Oliver Frljić, pisac, teoretičar, performer, glumac, reditelj, organizator... Kontroverzni i multidisciplinarni umetnik iz Zagreba, koji je angažovan u celom regionu, a čija je predstava *Turbofolk* podelila publiku na prošlom festivalu, ovog puta gostuje sa provokativnim komadom *Budjenje proljeća*, koji je uzburkao hrvatsku javnost.

Istakavši da se počeo baviti nečim što je bilo „između performans-art-a i kazališta“, on navodi da mu nije bilo zanimljivo da se bavi integritetom pozorišta, već aktuelnom društvenom situacijom.

Nisam želio nekakvu estetizaciju radi estetizacije, nego da govorim o stvarima oko kojih je postojao ili se prisilno stvarao društveni konsenzus. Na primjer, situacija oko rata pokušala se prikazati pojednostavljeno, crno-bijelo, ali stvari nisu bile baš tako jednostavne.

U Vašim komadima primetan je otklon prema klasičnoj pozorišnoj strukturi i estetici, a istovremeno služite se pozorištem kako biste saopštili surovosti sadašnjice. To vam zameraju i kritičari?

Većina ljudi je još uvijek u nekakvoj tradiciji aristotelovske dramaturgije. Još uvijek želimo jasnu i preglednu priču, dijalog kao dramsku formu i pozorište koje se naslanja na tradiciju građanskog teatra. Između ostalog, pokušavam rastvoriti formu dramskog dijaloga kao osnovnog modela komunikacije na sceni i komunikacije sa scenom sa publikom. Zbog toga dolazi i do one vrste nesporazuma sa jednim dijelom kazališne kritike. Najbolji primjer za to je predstava *Budjenje proljeća*. Narator na početku kaže da je to predstava koja zna svog neprijatelja i da je naš neprijatelj Katolička crkva i da svi koji se s tim ne slažu mogu napustiti dvoranu. Deo kritike interpretirao je taj monolog kao stvarni poziv djelu publike, koja ne dijeli tu ideološku platformu, da napusti dvoranu. Iznenaduje me da ljudi taj poziv doslovno shvaćaju i da misle da ono što je rečeno u predstavi jesu moji stavovi.

Šta je podtekst vašeg insistiranja na angažovanom teatru, na nekakvom pozorišnom ogledalu realnosti?

Na sarajevskom MESS, nedavno smo polemislali o teatru kao ogledalu društvene stvarnosti. Mislim da kazalište ne bi trebalo

pristati na tu servilnu ulogu. Ako mu je već dato da drži to ogledalo, onda bi toj društvenoj stvarnosti, u najmanju ruku, trebalo razbiti ogledalo o glavu. Ne treba potvrđivati ono što već znamo, nego pokušati stvoriti nekakav impuls da se stvari mijenjaju. Zato su moje predstave direktne i ne žele biti to zrcalo koje će ljudima dati nekakvu sliku njih samih, a onda, ako ta slika nije u skladu sa njihovom idejom o onome što oni jesu, da se ljute, nego treba da idu dalje.

Verujete da pozorište može da promeni svet?

Vjerujem u to. Komunistička ideja je, na neki način, sa padom *Berlinskog zida* obezvređena. Ona je doživjela svoje loše realizacije, ali sama ideja je vrijedna. S druge strane, zagovarači neoliberalnog kapitalizma pokušavaju da nas ubijede da je to jedini mogući sistem, ali to nije tačno. Tek je prošlo dvadeset godina. Koliko god zvučalo patetično, pokušat ću ovaj svijet učiniti malo boljim mjestom. To nije jednostavno, jer, kako kaže Mao Cedung, treba promijeniti ono što je najdublje u čovjeku. Od ideje društvene promjene, društva jednakosti i socijalne zaštićenosti ne treba odustati. To je i jedini razlog zbog čega se bavim ovim poslom.

Osim što tragate za sopstvenim

meatom u pozorišnoj umetnosti, koliko ima istine u tome da je ta potraga istovremeno i traganje za nekakvom novom publikom?

Ne želim onu građansku publiku koja inače dolazi na predstave. Mislim da direktno atakiram na njihove vrijednosti i na ideju o pozorištu. I kritika, koja zastupa takvu publiku, u najboljem slučaju ne razumije moje predstave, a u najgorem slučaju ih napada. Hvala Bogu da ih napada, jer bi mi bilo problematično da postoji konsenzus oko mojih predstava. Polako, ali ne znam da li i sigurno, gradim novu publiku. Ljudi sa konzervativnim mišljenjem o pozorištu, koji odbijaju mogućnost da je danas društvena promjena moguća, ne dolaze na moje predstave. Moja ideja je da predstava nije samo ono što se događa u sat i po vremena u dvorani, već da ona počinje mnogo ranije i završava se mnogo kasnije. To su pokazale *Bakhe*, koje sam uradio na Splitskom ljetu, *Turbofolk*, ali i slovenačka predstava *Proklet bio izdajica svoje domovine*. Mislim da bi trebalo kultivirati neku drugu publiku, koja neće biti opterećena tradicijom, ali to je proces koji traje i ja sam u njemu. Ne tražim ideološke istomišljenike u kazalištu, niti mislim da je to potrebno, već tražim ljude koji su dovoljno otvoreni da vide i stvari sa kojima se intimno ili na drugi način ne slažu, a to je i proces u kome se stvara nova publika.

Oliver Frljić

Ne želim onu građansku publiku koja inače dolazi na predstave

PRIZNANJA

ARDALION - nagrade stručnog žirija za najbolju predstavu, najbolju režiju, najbolju žensku ulogu, najbolju mušku ulogu, najbolju scenografiju, najbolju kostimografiju i za najbolju epizodnu ulogu; **ARDALION I NAGRADA POLITIKE** „Avdo Mujčinović“ za najboljeg mladog glumca i **SPECIJALNI ARDALION** za neki od elemenata predstave koji nije obuhvaćen prethodnim nagradama

Vjerujem da kazalište može promijeniti svijet. Komunistička ideja je, na neki način, sa padom *Berlinskog zida* obezvređena. Ona je doživjela svoje loše realizacije, ali sama ideja je vrijedna. S druge strane, zagovarači neoliberalnog kapitalizma pokušavaju da nas ubijede da je to jedini mogući sistem, ali to nije tačno. Tek je prošlo dvadeset godina. Koliko god zvučalo patetično, pokušat ću ovaj svijet učiniti malo boljim mjestom. To nije jednostavno, jer, kako kaže Mao Cedung, treba promijeniti ono što je najdublje u čovjeku. Od ideje društvene promjene, društva jednakosti i socijalne zaštićenosti ne treba odustati

Kakva je trenutno pozorišna scena u Hrvatskoj, kojim temama se bave pozorišni umetnici?

Postoji starija generacija koja pokušava zadržati svoje pozicije. Dok ne umru, u doslovnom značenju tog pojma, oni neće prepustiti svoje pozicije. Vratili su se neki ljudi, poput Boruta Šeparovića, koji je bio u egzilu u Nizozemskoj. Tu su Anica Tomić i Jelena Kovač, koje su gostovale u Užicu sa *Kučkinim sinovima*. Postoje i druge skupine sa kojima sam surađivao, poput *Bend kompani*. Bobo Jelčić i Nataša Rajković kontinuirano rade već dvadeset godina sa prepoznatljivim scenskim rukopisom. Tu su i ljudi iz Eurokaza, koji su imali pozitivnu ulogu kada su se pojavili, ali na kraju su se pretvorili u nešto drugo i zauzeli pozicije u institucijama. Miran Kurspahić je prisutan u zagrebačkom kazališnom životu, a koji će najvjerovatnije iz ITD početi raditi i drugdje. Svi smo fokusirani na ono što se događa u društvu. Devedesetih nije bilo predstava koje su govorile o tadašnjim procesima u Hrvatskoj, ali drago mi je što se konačno formirala kritična masa umjetnika koja stimulira i mene, a vjerujem da onda i ja, na neki način, stimulumiraj njih. ■

ponedeljak, 8. novembar 2010.

REKLI SU O FESTIVALU

Naš izlazak u svet, ali i dolazak sveta kod nas

Pozorište, kao institucija u našem gradu, predstavlja posebnu delatnost koja ostavlja poseban utisak na svakog građanina. Uzički festival, koji okuplja najbolje predstave iz celog regiona, pravi je praznik radosti u Užicu, pa i za one koji ne idu u pozorište. Svečana atmosfera dobija na značaju, a i sama reč festivalus, znači radost. Festival je važan, ne samo za Užice i Srbiju, jer to je svečanost koja je mnogo više od pozorišta. To je naš izlazak u svet, ali i dolazak sveta kod nas. To je prva i prava poruka festivala, čak i onda kada mi se ne dopadaju neke predstave. Misija festivala je da podstiče ljude na razmišljanje, dijalog i polemiku. On je i naša potreba da vidimo šta drugi rade, ali i da jedni drugima uputimo dobre poruke.

Anda Bjelić, direktorka Narodne biblioteke Užice

Predstave počinju u 19.30 sati

DON ŽUAN

J. B. Molijera

Crnogorsko narodno pozorište Podgorica
u koprodukciji sa Međunarodnim festivalom Kotor art

REŽIJA Ana Vukotić, JEZIČKA ADAPTACIJA (po prijevodima Danila Kiša i Mladena Leskovca) Ljubomir Đurković, SARADNIK NA SCENOGRAFIJI Aleksandar Vukotić, SCENSKI POKRET Tamara Vujošević Mandić, KOSTIMOGRAF Leo Kulaš, MUZIKA Ivan Marović, VIDEO Vladimir Vučinić, SARADNIK NA DRAMATURGIJUI Dragana Tripković, PODELA Dragan Mićanović, Simo Trebješanin, Jelena Minić, Stevan Radusinović, Zoran Vujović, Mišo Obradović, Branimir Popović, Nada Vukčević, Žaklina Oštir i Dejan Ivančić
→ Sreda 10. novembar

REKLI SU O FESTIVALU

Sedmica koja menja ritam života

Teško mi je da poverujem da je ovo već petnaesti festival. Još su mi u sećanju predstave sa prvog, drugog, nekih ranijih festivala - *Život je san*, *Nigdje nikog nemam*, *Medeja*, *Gorski vijenac*...

Uvek se radujem festivalu. Ta sedmica potpuno promeni ritam života. Intenzivno se vidam sa dragim ljudima za koje tokom godine ne pronadem uvek dovoljno vremena ili prilike za druženje. Svakodnevni razgovori na poslu postanu sadržajni. Pošto radim u školi, festival je prilika da sa učenicima više razgovaram o pozorištu, društvenim temama koje predstave pokreću, a da pri tom nemam grizu savesti što sam se udaljila od plana i programa. Za učenike je to prilika da iznesu svoje stavove, provere kriterijume, prepoznaju interesovanja. Verujem da i njihova svakodnevna komunikacija postaje sadržajnija.

Činjenica da je festival postao regionalni, omogućava uvid u ono što se dešava na pozornicama susednih zemalja i omogućava, mnogo više od političke retorike, da ponovo postanemo svesni da delimo isti kulturni prostor, slično istorijsko i tradicijsko nasleđe, iste probleme i da se zapravo sasvim dobro razumemo.

Izbor predstava Bojana Munjina već nekoliko godina potvrđuje neke moje „favorite“. Dobar je osećaj da ćeš moći da pogledaš predstave o kojima, kad živiš u Užicu, saznaješ samo posredne informacije. Tokom druge sedmice novembra, nestaje osećaj da živite daleko od centra zbivanja.

I vreme održavanja festivala je izvanredno odabrano - novembar u Užicu je depresivan: mrak, smog i magla, tako da festival donese neku drugu vrstu energije na kojoj se posle grejemo do kraja zime ili do sledećeg festivala.

Gordana Danilović, profesorka književnosti u Užičkoj gimnaziji

PROGRAM 15. JUGOSLOVENSKOG POZORIŠNOG FESTIVALA, OD 8. DO 15. NOVEMBRA

ČEKAONICA

Borisa Liješevića i Branka Dimitrijevića

Atelje 212 u koprodukciji sa Kulturnim centrom Pančevo

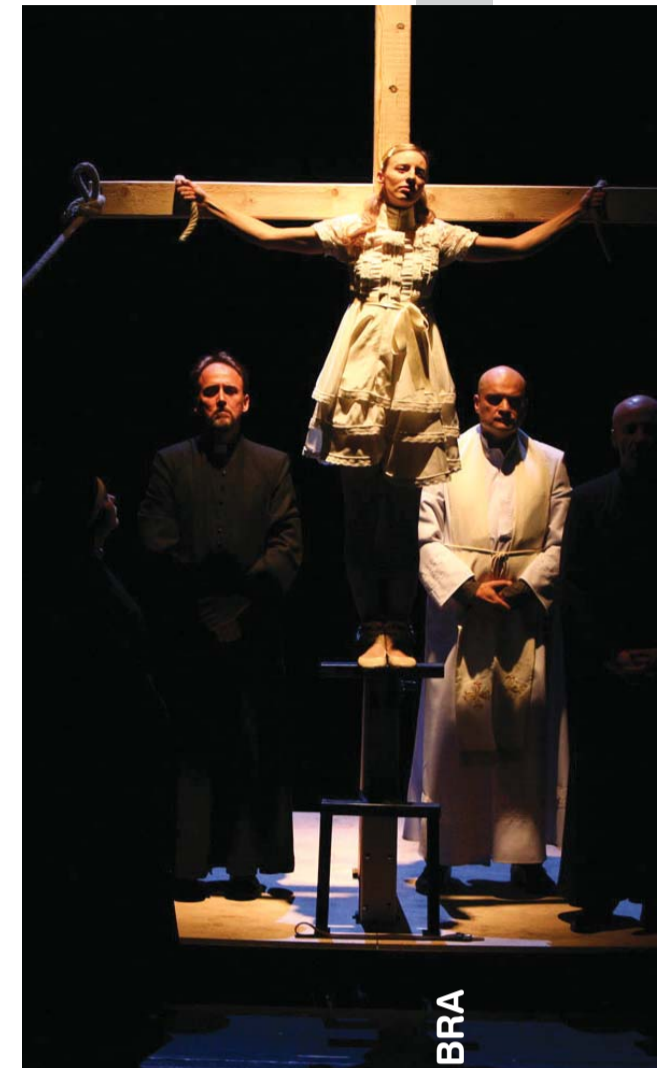
REDITELJ Boris Liješević, OBLIKOVANJE SCENSKOG PROSTORA I KOSTIMOGRAFIJA Mina Ilić, KOMPOZITOR Aleksandar Kostić, DRAMATURG Branko Dimitrijević, IGRAJU Branka Šelić, Nebojša Ilić, Bojan Žirović i Jelena Trkulja
→ Četvrtak 11. novembar

BUĐENJE PROLJEĆA

Franka Vedekinda

Zagrebačko kazalište mladih

ADAPTACIJA, REŽIJA I SCENOGRAFIJA Oliver Frlić, DRAMATURGIJA Jasna Žmak, GLAZBA Frano Đurović, VIDEO Ivan Marušić Klif, KOSTIMOGRAFIJA Modni studio Artidana, ULOGE Jadranka Đokić, Frano Mašković, Krešimir Mikić, Sreten Mokrović, Ksenija Marinković, Nina Viočić, Zoran Čubrilo, Milivoj Beader i Pjer Meničanin
→ Petak 12. novembar

PROGRAM 15. JUGOSLOVENSKOG POZORIŠNOG FESTIVALA, OD 8. DO 15. NOVEMBRA

SARAJEVSKA POZORIŠNA TRAGEDIJA

Predraga Kojovića

Međunarodni festival MESS u koprodukciji sa Narodnim pozorištem Sarajevo

REŽIJA Gorčin Stojanović, KOSTIMOGRAF Lena Stefanović, SCENA I IZBOR MUZIKE Gorčin Stojanović, DIZAJN SVJETLA Ognjen Martinović, ZVUK Zdenko Bevanda, ASISTENT SCENOGRFA Josp Lovrenović, IGRAJU Aleksandar Seksan, Ermin Sijamija, Sabina Bambur, Aldin Omerović, Maja Izetbegović, Irma Alimanović i Muhamed Hadžović
→ Subota 13. novembar

REKLI SU O FESTIVALU

Festival se izborio za svoju prepoznatljivost

U ogromnom broju naših pozorišnih festivala, koji veoma često nemaju jasan konceptijski razlog, festival u Užicu se izborio za svoju prepoznatljivost i po značaju ušao u sam vrh naše festivalske ponude. Posljednjih nekoliko godina izdvaja se kvalitetom programa koji u potpunosti podržava ili opravdava koncept regionalnog festivala, zasnovanog na zajedničkom jezičkom i književnom nasleđu.

Ivan Medenica, teatrolg iz Beograda

REKLI SU O FESTIVALU

Manifestacija koja okuplja najbolje ex-yu pozorišne produkcije

Jugoslovenski pozorišni festival u Užicu je u proteklih petnaest godina postao prestižna kulturna manifestacija, koja okuplja najbolje pozorišne produkcije sa gotovo čitavog prostora bivše Jugoslavije. Festival *Bez prevoda* povezuje jedinstveni kulturni prostor, spaja ljude i osobenom selekcijom i temama koje nameće, istražava u odbrani društvene uloge teatra. Sopstveni identitet među sličnim manifestacijama u zemlji i okruženju, uzički festival je gradio na tradiciji odgovornosti teatra da obrazuje i prosvetljuje, ali i zabavlja publiku. Tako je uspeo da opstane u teškim vremenima i postane prepoznatljiva manifestacija koja slavi pozorišnu umetnost. Zbog toga je

nemerljiv značaj festivala, ne samo za Užice već i za Srbiju. Naš grad kao kulturni centar Zlatiborskog okruga i zapadne Srbije uspeo je da sačuva svoje pozorište, a samim tim i pozorišnu publiku. Zahvaljujući ozbiljnom radu Narodnog pozorišta u Užicu, ali i festivalu, stvaramo nove poklonike pozorišne umetnosti među mladim generacijama. Festival je povod i da se o Užicu mnogo toga afirmativnog daleko čuje. To su razlozi zbog kojih se radujemo 15. jugoslovenskom pozorišnom festivalu, sa željom da on i dalje promovise razmenu znanja i iskustava, podstiče kreativnu saradnju i produbljuje međusobno razumevanje među ljudima koji imaju svest o tome da je prava kultura ono što spaja ljude i doprinosi afirmaciji najvećih vrednosti.

Jovan Marković, gradonačelnik Užice

Predstave počinju u 19.30 sati

METAMORFOZE prema Ovidijevim legendama

Jugoslovensko dramsko pozorište

REŽIJA Aleksandar Popovski, PO OVIDIJU Aleksandar Popovski i Jelena Mijović, DRAMATURG Jelena Mijović, SCENOGRAFIJA Numen, KOSTIM Jelena i Svetlana Proković, MUZIKA Silence, KOREOGRAF Dalija Aćin, GLUMCI Nebojša Glogovac, Tamara Vučković, Nikola Đuričko/Dragan Mićanović, Jelena Đokić, Goran Šušljik, Nada Šargin, Radovan Vujović i Marija Vuković, PLESACI Dalija Aćin, Luka Lukić, Ana Dubljević i Darko Bursać

→ Nedelja 14. novembar

KATE KAPURALICA Vlaha Stulija

Narodno pozorište Sombor u čast nagrađenih

REDITELJ Jagoš Marković, SCENSKI GOVOR dr Ljiljana Mrkić Popović, SCENOGRAF Marina Pavlović, KOSTIMOGRAF Božana Jovanović, IZBOR MUZIKE Jagoš Marković, PODELA Saša Torlaković, Branka Šelić, Biljana Keskenović, Tatjana Santa Torlaković, Slobodan Tešić, Radoje Čupić, Vlastimir Velisavljević i Olgica Nestorović

→ Ponedjeljak 15. novembar

ERMIN SIJAMIJA: Smjena pozorišnih generacija

NE SAMO JEDAN DAN

I mam samo riječi hvale za užički festival, jer se na njemu prikazuju samo najbolje predstave iz naše bivše zemlje, predstave koje nisu komercijalne, već angažirane, koje se bave aktualnim temama i imaju šta da kažu. To nije angažman radi angažmana, već su to sjajna umetnička djela - kaže u razgovoru za Danas Ermin Sijamija, glumac i umetnički direktor drame Narodnog pozorišta Sarajevo, dodajući da će „užički festival za nekoliko godina biti među najznačajnijim na području bivše Jugoslavije“.

- Međutim, šteta je što glumci i drugi pozorišni umjetnici na festival dolaze na jedan dan, odigraju predstavu i vrte se kući, a da ne pogledaju šta to rade njihove kolege iz drugih pozorišta. To može da doprinese kvalitetu, uspostavljanju saradnje, koprodukcija i razmjeni ideja. To je moja generalna zamjerka i svim drugim festivalima, a ne samo užičkom. Mislim da to nisu velika dodatna ulaganja, ali do tada nijedan festival neće imati kvalitet kakav bi trebalo da ima - smatra sagovornik Danasa.

Kaže da se stanje u pozorištima u Bosni i Hercegovini u poslednjih nekoliko godina znatno poboljšalo, ali ne u finansijskom, već u umetničkom smislu, te da se pojavila mlada generacija umetnika koji su veoma traženi.

- Mlada režiserka Selma Spahić, koja radi moderan, angažiran i kvalitetan teatar, a s kojom glumci žele da rade, postala je veoma tražena u pozorištima u Sarajevu, Tuzli, Mostaru i Banjaluci. Sarajevska pozorišta počela su da se otvaraju, a gostuju nam i režiseri iz drugih zemalja. Produciraju se kvalitetne predstave, poput *Žabe* Kamernog teatra, koja je za kratko vrijeme osvojila publiku i na evropskim gostovanjima, a glumci iz tog komada dobijaju nagrade na svim festivalima. Tu je i Lajla Kaikćija, a u NP Sarajevo, pored Gorčina Stojanovića, koji kod nas režira treću predstavu, uspjeli smo da angažiramo i druge reditelje. Sarajevski ratni teatar (SARTR) takođe dobro radi i drugačije od ostalih pozorišta u BiH.

Dobre promjene desile su se i u zeničkom pozorištu, koje je nekada bilo veoma značajno i kvalitetno. Banjalučko pozorište je sve bolje i angažiralo je mlade glumce,

Šteta je što glumci i drugi pozorišni umjetnici na festival dolaze na jedan dan, odigraju predstavu i vrte se kući, a da ne pogledaju šta to rade njihove kolege iz drugih pozorišta. To može da doprinese kvalitetu, uspostavljanju saradnje, koprodukcija i razmjeni ideja. To je moja generalna zamjerka i svim drugim festivalima, a ne samo užičkom

a većinu predstava režiraju reditelji iz Srbije. Puno očekujemo i od Mahmuda Imamovića, koji prvi put profesionalno režira u pozorištu. Dešava se smjena generacija, a nekoliko studenata režije iskazuju želju za pozorištem, tako da ćemo i njih angažirati u narednoj sezoni u NP Sarajevo. Na našoj Maloj sceni radiće i Alen Drljević, mladi i talentirani filmski reditelj, koji dosad nije radio u pozorištu - kaže Sijamija. ■

Ermin Sijamija
Užički festival
za nekoliko
godina biće među
najznačajnijim
na području bivše
Jugoslavije

ZORAN STAMATOVIĆ: Festival i pored krize

OTVORITI KRUG

I ako je u ovoj godini NP Užice organizovalo dva festivala, jer je prethodni, zbog poštodišnjeg proglašenja epidemije novog gripa, otkazan i održan u aprilu, direktor Jugoslovenskog pozorišnog festivala i NP Užice, Zoran Stamatović kaže da to nije bio veliki problem, jer je tim tog pozorišta, koje u ovoj godini obeležava 65 godina profesionalnog rada i deceniju i po festivala, veoma dobro organizovan. On dodaje da je, i ovoga puta, Ministarstvo kulture Srbije podržalo festival sa tri miliona, a grad Užice obezbedio je dva miliona dinara. - To je polovina festivalskog budžeta. Ostatak novca obezbedili smo prodajom ulaznica, a deo ćemo, nadam se, obezbediti od sponzora. U godini krize to je veoma teško, ali nadam se da ćemo izazvati pažnju potencijalnih sponzora - kaže Stamatović.

● **Da li je slab odziv privrede u podršci festivala samo posledica ekonomske krize?**

- U pitanju je zatvoren krug i ne znam šta je uzrok, a šta posledica. U celoj Srbiji delatnosti u kulturi vrlo često bivaju u zapečku i to uvek bude pravdano krizom. Međutim, tako je bilo i u mnogo boljim vremenima. Čini mi se da u teškim vremenima zaboravljamo na kulturu, što može da ima i negativne posledice za opstanak nekih kulturnih sadržaja.

● **Znači li to da je ovog puta i novac bio koselektor festivala?**

- Nije bio uopšte. Mi se ponašamo racionalno. Selektor Bojan Munjin to zna, a ja kao direktor sa krizom u kulturi i društvu živim od početka svog profesionalnog angažovanja. Novac nije uticao na kvalitet odabranih predstava, za koje Bojan Munjin smatra da su najbolje i najreprezentativnije iz zemalja regiona.

● **Ipak, u selekciji nema predstava poput „Bahatkinja“ NP Beograd, „Kose“ Ateljea 212 ili „Žabe“ Kamernog teatra 55 iz Sarajeva i drugih koje su skretale pažnju i kritike i publike?**

- Savet festivala selektoru daje apsolutno pravo da, prema sopstvenoj estetici, izabere najbolje predstave. To je, zasađ, i najbolji način za uspostavljanje kvaliteta. Postoji i drugi način, a to je da anketiramo građane i na osnovu toga da biramo predstave, što, možda, nije loše. Predstava *Kosa* bila bi zanimljiva i užičkoj publici, ali nismo u stanju da, bez velike podrške sponzora, finansiramo njeno gostovanje, koje košta otprilike kao polovina festivalskog repertoara. Predstava *Bahatkinje* takođe je sjajna predstava, diskutovali smo i o predstavi *Banović Strahinja* Narodnog pozorišta Subotica, ali nijanse su odlučile da to ipak bude komad *Majstor i Margarita* užičkog pozorišta. Razmatrali smo i mogućnost učešća Kruševačkog pozorišta sa predstavom *Dundo Maroje*, kao i šabačke predstave *Događaj u stanu br. 2*, ali Bojan smatra da su odabrane predstave ipak reprezentativnije za užički festival.

● **Kako pozorišta iz regiona reaguju na pozive da gostuju na užičkom festivalu?**

- Veoma su zainteresovani, prilagođavaju svoje termine, nema uslovljavanja, iako je naša scena manje uslovna od svih scena odakle dolaze ovogodišnji učesnici. Razlog za to je rejting festivala, koji je kvalitetom i značajem nadmašio Užice i pozicionirao se na vrlo važnom mestu. Gostuju nam predstave koje otvaraju različita društvena pitanja u regionu. Nemamo iluzije da ćemo poboljšati odnose između naših država, ali nadam se da ćemo, na nekom od narednih festivala, okupiti i državne iz regiona i razgovarati o potpunom kulturnom otvaranju bivšeg jugoslovenskog prostora.

● **Festival je, pre četiri godine, dobio regionalni značaj. Da li je taj koncept uspeo?**

- Uspeo je u potpunosti i smatra se da ima jedan od najboljih koncepata pozorišnih festivala u regionu, zato što je precizan, a istovremeno dovoljno širok da može da bude ostvaren.

● **Da li NP Užice koristi festivalske mogućnosti i za saradnju sa umetnicima iz regiona, nakon festivala?**

- Kako da ne! Lari Zapija, reditelj iz Rijeke koji je bio član festivalskog žirija, režirao je na našoj sceni *Rodoljupce* Jovana Sterije Popovića, jednu od predstava koja je nagrađena na festivalu *Joakim Vujuć*, a naš umetnički direktor Nemanja Ranković, režirao je u Rijeci predstavu *Metak za sve* mladog autora Dušana Spasojevića, koja je sjajno prihvaćena u Hrvatskoj, a gostuje i u Srbiji što pokazuje da mladi ljudi nisu opterećeni činjenicama o mestu življenja. ■

Zoran Stamatović
Gostuju nam
predstave koje
otvaraju različita
društvena pitanja u
regionu

■ **IZLOŽBA FOTOGRAFIJA** sa 14. jugoslovenskog pozorišnog festivala „Bez prevoda“, autor Radovan Baja Vujović iz Užice
Ponedjeljak, 8. novembra od 19.15 sati, hol NP Užice

■ **IZLOŽBA „Radna biografija: Scenski prostori Radivoja Dinulovića“**, autorke dr Mia David i dr Tatjana Dadić Dinulović
Petak 12. novembra od 18 sati, Mala scena NP Užice

■ **FESTIVAL „Na pola puta, 3 u 1“ - razgovor o festivalu i snimanje radio drame, 9. novembra od 17 sati na Maloj sceni NP Užice**

■ **INTERAKCIJA**, prvih pet godina, 10. novembra od 18 sati na Maloj sceni NP Užice

■ **PROMOCIJA knjige** dr Radivoja Dinulovića „Arhitektura i pozorište XX veka“ i njegovog PREDAVANJE „Prostor pozorišta nakon XX veka“, 12. novembra od 18 sati na Maloj sceni NP Užice

■ **KAFE ROVOLT** didžej zabave od 8. do 15. novembra, od 17 do 2 sata iza ponoći

■ **KLUB IF džez koncerti** 8, 9, 11, 12, i 13. novembra posle 23 sata 23:00 h klub If

Pozorišni tinejdžer

BEZ PREVODA

Pozorišni festival u Užicu osnovan je u vreme krize, u manjku hleba i višku nepotrebnih igara. Nazivom podseća na državu koje više nema.

Opstao je u najgorim trenucima po njene građane i susede, i evo ga ponovo - petnaesti put. Opet u materijalnoj oskudici. To mnogo govori o duhu Užičana, koji svoj festival neguju, prosuđuju glumačko umeće, selektorske veštine, o njima polemišu, ali ga ne daju. To je i dokaz o neverovatnoj energiji i zanesenjaštvu zaposlenih i uprave Narodnog pozorišta, ali i mnogih prijatelja van Užica, koji

su se pokazali kao dobri organizatori i domaćini, a kojima su mnogi znali da prigovore - Šta će nam pozorište kad smo gladni i bosni.

Užički festivalski tinejdžer, pre četiri godine, otvorio se, pozeleo da otkrije svet oko sebe, da se uporedi, sarađuje, saznaje, zaviri preko plotu, ne bi li postao još bolji. U toj radoznalosti otkrili smo da nam u komunikaciji sa komšijama nisu potrebni jezički posrednici.

Deo nas možda ranije nije bio spreman da se prepozna u likovima koje su, posmatrajući svoje vreme, davno opisali pozorišni velikaši, pa nam je sada teže da se suočimo sa mučnim scenskim osvrtima na posledice ne tako

pravne i krvave dramaturgije bivšeg zajedničkog prostora. Ali, nije u problemu samo publika, jer muke muči i pozorišna umetnost. Kome se obraća? Kojim sredstvima? Da li da zabavlja, opominje, podseća, ukazuje, nameće, prikriva? Kojim temama da se bavi? Da li da nam podilazi i uživa u sopstvenom konformizmu ili da se sa nama sukobljava i da bude prokazivana? To je samo deo formalnog i suštinskog pozorišnog problemskog spektra, koji užički festival nekada uspešno, a nekada manje uspešno, pokušava da otkrije i da reši.

Ipak, ostao je dosledan prvobitnom konceptu - da se, po proceni selektora, prikazuju samo najbolje pozorišne predstave iz pro-

tekle sezone, bez obzira na poreklo pisca ili žanr. Do pre četiri godine nastupala su samo pozorišta iz Srbije i Crne Gore, a onda festival je dobio regionalni karakter igrom umetnika iz Bosne i Hercegovine i Hrvatske. Ta kreativna promaja učinila ga je dragocenim i prestižnim.

Ove godine, glumci će ponovo igrati na velike teme, ljudske i svakodnevnne. Zato je Bojan Munjin, koji je protekle dve godine osvojio simpatije užičke publike, ovogodišnju selekciju naslovio kao *Doba tužno smiješnih događaja*. Uostalom i život je takav, baš onakav kakvim ga je davno Šekspir opisao - *Ceo svet je pozornica - ostalo je ćutanje*.

REKLI SU O FESTIVALU

Zasluzena podrška Ministarstva kulture

Svet umetnosti i kulture u Srbiji je izuzetno složen i plodan. Građani koji uživaju u umetnosti mogu da biraju iz širokog spektra pozorišnih predstava, vizuelne umetnosti, plesnog stvaralaštva, muzike, filma i književnosti, dostupnih u lokalnim teatrima, muzejima, bibliotekama, bioskopima, univerzitetima, halama, kao i na radiju i televiziji. Uprkos krizama i iskušenjima tranzicije, oblast kulture doživljava veliki uspon upravo kroz delatnost pojedinaca, umetničkih grupa i kulturnih institucija.

Direktna javna podrška našeg ministarstva ne koristi se za nametanje kulturne politike. Umesto toga, odluke o finansiranju umetnosti vođene su uvek mišljenjima eksperata iz date oblasti. Projekti koji su „kandidati“ za ovu vrstu finansiranja podvrgavaju se proverama koje garantuju da je pomoć dodeljena po zaslugi, a ne na osnovu političkog cilja ili političke favorizacije.

I prilikom ocenjivanja Jugoslovenskog pozorišnog festivala, uvek smo uzimali u obzir kvalitet programa, njegov potencijalni efekat na razvoj kulturnog života u Užicu i užičkom kraju, doprinos pozorišnom životu Srbije i međunarodnom povezivanju. Pouzdana potvrda ispravnosti odluka bila je brojna publika festivala i sposobnost domaćina, Narodnog pozorišta u Užicu, da pripremi i izvede program festivala.

Zbog toga smo ove godine, ponovo, preporučili da Jugoslovenski pozorišni festival *Bez prevoda* dobije podršku Ministarstva kulture Republike Srbije.

Nebojša Bradić, ministar kulture Republike Srbije

Otkrivanje nekih novih svetova i sticanje novih iskustava

Festivalske predstave pokreću me na razmišljanja i bude emocije, a to je i prilika da upoznam veliki broj kolega. Dragoceni su i okrugli stolovi na kojima se razgovara o predstavama i njihovom nastanku. Uvek nešto novo naučim. To je i prilika da otkrivamo i neke nove svetove, steknemo nova iskustva, ali to zavisi od toga koliko je čovek u današnje vreme spreman da to prihvati. Pozorište bi trebalo da pokrene ljude i duhovno ih obogati, posebno danas, kada humanost nestaje. S druge strane, pitanje je koliko su ljudi danas uopšte spremni da se prepoznaju u nekim pozorišnim likovima? Moguće je da se plaše prepoznavanja. Želim da festival, kao i pozorište uopšte, pokrene ljude na razmišljanje i kritički odnos prema sebi, drugima i okruženju. Možda je to utopija, ali zaista verujem u to. Dobro je i to što je ove godine veoma sadržajan predfestivalni program, ali i prateći program u toku festivala, na čemu se posebno angažovao Klub ljubitelja pozorišta.

Nemanja Jovanović, glumac NP Užice

Pred užičkom publikom nema podilaženja

Jugoslovenski pozorišni festival jedan je od najznačajnijih kulturnih događaja u Užicu. Nastao je u veoma teškom vremenu i u njegov opstanak bila je ubeđena samo šačica entuzijasta, pre svega ljudi kojima je pozorišna umetnost ne samo profesija već i životna opsesija. Zahvaljujući njima i izuzetnoj podršci od onih koji su shvatili značaj pozorišta u životu jedne društvene zajednice, festival živi i danas, na radost užičke pozorišne publike.

Od prvog dana publika je ravnopravno, u početku sa vrhunskim imenima srpske i crnogorske, a od pre četiri godine i hrvatske i bosanske pozorišne scene, živela festivalske dane. Ta publika je negovana decenijama, a naročito od kada Narodno pozorište u Užicu postoji kao institucija, od 1945. godine. Pred njom nema podilaženja. Ona uvek nagradi prave vrednosti i zato s pravom očekuje da će joj biti omogućeno i da ih vidi tokom sedam dana festivala.

Sedam festivalskih dana ne bih menjala ni za šta. Tako misle i mnogi drugi. Žao mi je što su vremena teška, pa nije mali broj ljubitelja pozorišne umetnosti koji se ipak opredeli da gleda jednu ili dve predstave, a mnogi, iako istinski to žele, ne mogu nijednu. Međutim, raduje me to što je svake godine među tih 500-600 gledalaca svake večeri sve više mladih. To potvrđuje ne samo opravdanost i neophodnost postojanja festivala već i to da užičko Narodno pozorište obavlja misiju kroz svoju produkciju koja ga svrstava, posle Beograda, u sam vrh srpskih pozorišta.

Rada Popović, urednica festivalskog biltena

